

AYLIK
SİYASÎ İLİMLER
(MÜLKİYE)

YIL : XII

Nisan 1942

No. 133

23 NİSAN

Millî Hâkimiyet

ve

Çocuk Bayramı

Bu ay içinde idrâk eylediğimiz. 23 Nisan yıldönümü, millî tarihimizin en mânalı bir günüdür.

Milletimiz, yüz yıllarca süren bir devlet rejimine son veren büyük hamlesine, 23 Nisan 1920 tarihinde başladı ve devlet idaresinde halk iradesinin hakkı olan yeri bu tarihte aldı. 16 Mart 1920 tarihinde kapatılan son «Osmanlı Meclis-i Mebusânı» ebediyen tarihe gömülürken sonsuz Türkiye Devleti, ilmin, adâletin ve hakkın gösterdiği temeller üzerinde 23 Nisan 1920 de kuruldu. Bu büyük olayın önemi, üzerinden yıllar geçtikçe daha kuvvetle idrâk edilebilmektedir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin Ankarada açılış gününü kutlarken, o şerefli tarihin bu mesut yıldönümlerini idrâk eylememizi temin etmek uğrunda can vermekten çekinmemiş olan Türk evlâtlarının hâtırası önünde hürmetle eğiliriz.

Devletimizin kurucusu büyük Atatürkle bu devletin tarihini yapan bütün inkılâpların başarıcısı Millî Şefimiz Aziz Reisicümhurumuz İsmet İnönü'ne bütün Türk milleti derin ve sarsılmaz minnet ve şükran hisleriyle bağlıdır.

Büyük bayram hepimize kutlu olsun.

SİYASÎ İLİMLER MECMUASI

5) Beşinci fıkranın hükümleri:

Nihayet 19 uncu maddenin son fıkrasına göre, «Muharip harp gemilerinin, Boğazlarda bir gûna zabıt ve müsadereye tevessül etmeleri, muayene hakkını icra eylemeleri veya diğer herhangi bir hasmane harekette bulunmaları memnurdur.»

(Devam edecek)

EMLÂK VE EYTAM BANKASI

Merkezi: ANKARA

Şubeleri: İstanbul, İzmir, Bursa

Ajanları: İzmit, Adana, Eskişehir, Zonguldak

Üzerine bina yapılabilecek arsaların ve yapılmış veya yapısına başlanmış binaların ipoteği karşılığında % 8½ faizle ödünç para verir.

Gayrimenkul ipoteği ve esham ve tahvilât rehni karşılığında her nevi Banka muamelesi yapar.

Vadeli ve vadesiz mevduat alır.

Tasarruf bonoları satar, bedelini öder ve iskonto eyler.

ÇOCUK CEZA HUKUKUNDA YENİ ADIMLAR

Yeni İsviçre Ceza Kanununun küçüklere müteallik hükümlerine bir bakış

Dr. K. Fikret ARIK

Son zamanlarda memleketimizde çocuk hukuku üzerinde önemle, ısrarla durulduğunu, sevinerek, görüyoruz. Hukukun bütün alanlarına sirayet etmeye başlayan sosyal ruhun bilhassa ceza hukuku alanında geliştiğine şahit oluyoruz. Yapılan ve yapılması düşünülen şeylerin ehemmiyetini hakkiyle ölçebilmek için başka memleketlerin bu hususta ne yaptıklarını bilmekte fayda vardır. Bu bakımdan, 1 kânunusani 1942 tarihinde yürürlüğe giren ve üzerinde yıllarca emek sarfedilen yeni İsviçre Federal Ceza Kanunu çok dikkate şayan hükümler taşımaktadır. Bu yazının gayesi, yeni İsviçre ceza kanununda çocuklara müteallik hükümlerin ana hatlarını, kısaca, belirtmekten ibarettir.

Yeni kanun çocuklar tarafından işlenen suçlara ayrı bir bap ayırmıştır. Bu babın birinci faslı (82-88 inci maddeler) 6 ile 14 yaş arasındaki çocuklara, ikinci faslı (89-99 uncu maddeler) 14 ile 18 yaş arasındaki çocuklara, üçüncü faslı ise 18 ile 20 yaş arasındaki gençlere tahsis edilmiştir.

Yeni kanun altı yaşını bitirmemiş olan çocuklarla meşgul olmamaktadır (Madde: 82/1).

I — Altı ile 14 yaş arasındaki çocuklar:

Altı yaşını bitirmekle beraber henüz 14 yaşını bitirmemiş olan çocuklar kanuna göre cezayı mucip bir fiil işlerlerse haklarında şu hükümler tatbik olunur:

Tahkikat: Salâhiyetli merci vâkıaları tesbit eder. Hakkında verilecek karar için lüzumlu olduğu takdirde bu merci, çocuğun tavır ve hareketi, terbiyesi, hayatı hakkında bilgi toplar; bundan maada, çocuğun bedenî ve zihnî (aklî) durumu hakkında ehl-i hibreden rapor almakla mükelleftir. Bu makam ,çocuğun bir müddet müşahade altına alınmasına karar verebilir (Madde: 83).

Nezaret altında terbiye: Çocuk mânen terkedilmiş, ahlâken bozulmuş veya böyle bir tehlikeye maruz ise, salâhiyetli makam kendisini itimada lâayık bir aileye teslim eder veya bir terbiye müessesesine gönderir. Çocuk terbiye edilmek üzere kendi ailesine de tevdi edilebilir.

Bütün bu sayılan hallerde salâhiyetli makam çocuğun terbiyesine nezaret eder.

Çocuk 14 yaşını doldurduğu zaman, 14-18 yaş arasındaki çocuklara mah-

sus hükümler dairesinde terbiyesine devam edilebilir (Madde: 84.)

Hususî muamele ve tedavi: Çocuğun ıshhati hususî bir muameleyi gerekli kılar ve hassatan, çocuk bir akıl hastalığına müptelâ, aklen zayıf, kör, sağır - dilsiz, veya saralı ise, salâhiyetli makam gerekli muamele ve tedavinin yapılmasını emreder (Madde: 85).

Alınan tedbirlerin tâdili: Salâhiyetli makam, alınmış bulunan bir tedbir yerine başka bir tedbir alınmasını her zaman emredebilir (86).

İnzibat tedbirleri: Çocuk ne mânen terkedilmiş, ne ahlâken bozulmuş ve ne de böyle bir tehlikeye maruz değilse ve sıhhi durumu da hususî bir muamele ve tedaviyi icabettirmiyorsa, salâhiyetli makam kusurlu olduğuna hükmettiği çocuğa bir ihtar veya okulda izinsiz (arrêts scolaires) verir.

Vahim olmayan vakalarda salâhiyetli makam bu tedbirlerden vazgeçerek çocuğu cezalandırmak işini çocuğun velisine bırakabilir (Madde: 87).

Her türlü tedbirden feragat: Çocuk üzerinde velâyet hakkını haiz kimse gerekli tedbirleri daha önce almış veya fiilin işlenmesinden itibaren üç ay geçmiş bulunuyorsa salâhiyetli makam herhangi bir tedbir itihazından vazgeçebilir (Madde: 88).

II — On dört ile on sekiz yaş arasındaki çocuklar: (Ergin çocuklar, adolescents, Jugendliche)

14 yaşını bitirmekle beraber henüz 18 yaşını doldurmamış çocuklar (ergin çocuklar) yeni kanuna göre cezayı mucip bir fiil işledikleri takdirde aşağıdaki tarzda muameleyle maruz kalırlar:

Tahkikat: Salâhiyetli makam vâkıaları tesbit eder. Salâhiyetli makam, hakkında verilecek karar için lüzumlu olduğu takdirde, çocuğun tavır ve hareketi, terbiyesi, hayatı hakkında bilgi toplar; bundan maada, çocuğun bedenî ve akli durumu hakkında ehli hibreden rapor istemekle mükelleftir. Salâhiyetli makam, çocuğun bir müddet için müşahade altına alınmasına karar verebilir (madde: 90).

Bir terbiye evine veya aileye tevdi: 1 - Ergin çocuk manen terkedilmiş, ahlâken bozulmuş veya böyle bir tehlikeye maruz ise salâhiyetli makam bu çocuğun ergin çocuklara mahsus bir terbiye evine gönderilmesine karar verir.

Ergin çocuk, en aşağı bir yıl olmak üzere, terbiye edilinceye kadar, bu evde kalır. En geç 22 yaşını bitirdiği zaman salıverilir.

2 - Salâhiyetli makam ergin çocuğu itimada şayan bir aileye de tevdi

edebilir. Lâkin, tecrübeyle bu tedbirin yetmezliği anlaşılırsa, salâhiyetli makam çocuğun bir terbiye evine gönderilmesini emreder. Ergin çocuk terbiye edilmek üzere kendi ailesi yanında da bırakılabilir.

3 - Ergin çocuk ahlâken ziyadesiyle bozulmuş veya ziyadesiyle tehlikeli olduğunu gösteren bir suç işlemiş bulunuyorsa, salâhiyetli makam, ergin çocuklara mahsus bir terbiye evine gönderilmesini emreder; bu çocuk terbiye evinde diğer çocuklardan ayrı tutulur. Bu halde, çocuk, üç yıldan az ve on yıldan çok olmamak üzere, ahlâkı düzelinceye kadar müessesede kalır.

4 - Bütün yukarıda kaydedilen hallerde salâhiyetli makam çocuğun terbiyesine nezaret eder (madde: 91).

Hususî muamele ve tedavi: Ergin çocuğun sıhhati hususî bir muamele ve tedaviyi gerekli kılıyorsa, hassatan çocuk bir akıl hastalığına müptelâ, aklen zayıf, kör, sağır ve dilsiz, saralı, alkollü içkilere müptelâ ise, yahut akli ve manevî inkişafında normal olmayan bir gecikme varsa, salâhiyetli makam gerekli muamele ve tedavinin yapılmasını emreder (Madde: 92).

Bir tedbir yerine başka bir tedbir alınması: Salâhiyetli makam alınmış bir tedbir yerine başka bir tedbir alınmasını her zaman emredebilir.

Şartlı salıverme (meşruten tahliye, Bedingte Entlassung): Ergin çocuk terbiye evinde en az bir yıl kaldıktan ve (ziyadesiyle bozulmuş veya ziyadesiyle tehlikeli olduğunu gösteren bir suç işlemiş bulunuyorsa bu müddet en az bir yıldır) salâhiyetli makam, müessese müdürlüğünün mütaleasını aldıktan sonra meşruten tahliye karar verebilir.

Salâhiyetli makam, salıverilen çocuğu bir patronaja tâbi tutar. Patronaj mümessilleriyle birlikte çocuğa nezaret, geçinmesine ve terbiyesine yardım eder. Salâhiyetli makam çocuğa, en az bir yıl sürmek üzere bir tecrübe mehli ve icabında, bir sanat öğrenmek, muayyen bir yerde oturmak veya alkollü içkilerden çekinme gibi muayyen hareket kaideleri tahmil eder.

Salıverilen ergin çocuk, tecrübe müddeti içinde kendine tahmil edilen hareket kaidelerine uygun hareket etmez veya herhangi bir şekilde hürriyetini suiistimal ederse, salâhiyetli makam yeniden müesseseye konulmasını emreder. Aksi takdirde, salıverme kat'ileşir (Madde: 94).

Cezalandırma (Bestrafung): Ergin çocuk ne manen terkedilmiş, ne ahlâken bozulmuş, ne de böyle bir tehlikeye maruz değilse, bilhassa tehlikeli olduğunu gösteren ağır bir suç işlese ve durumu hususî bir muamele ve tedaviyi icabettirmiyorsa, salâhiyetli makam, çocuğun kusurlu olduğuna kani olduğu tak-

dirde bir ihtar verir, yahut bir para cezasına veya bir günden bir yıla kadar hürriyetten mahrumiyete (Einschliessung, détention) hükmeder.

Salâhiyetli makam para cezasına hükmederse, yeni ceza kanununun para cezasına müteallik hükümleri tatbik olunur. Hafif hapis, ceza evlerinde veya kâhillere mahsus iş evlerinde çektirilemez. Ergin çocuk kendisine evlerişli bir iş tutmağa mecbur edilir. Bundan maada, hürriyetten mahrum etme (détention) hafif hapis (le parrêts) gibi çektirilir.

Hürriyetten mahrumiyet (détention) üç içinde tatbik edilmezse, bir daha infaz edilemez (madde: 94).

Cezanın tecili (Bedingter Strafvollzug): Mahkûmun tabiatı ve geçmişteki haline göre cezanın tecili ilerde bir suç işlemekten çekinmesine sebep olacağı kanaatini verirse ve bilhassa, geçmişte cezayı müstelzim hiç bir fiil işlemişse veya pek ehemmiyetsiz fiiller işlemişse salâhiyetli makam hürriyetten mahrumiyet (détention) veya para cezasının tehirine hüküm ile mahkûma altı aydan üç yıla kadar bir **deneme müddeti** verebilir.

Bu takdirde ergin çocuk bir patronaja (Schutzaufsicht) tâbi tutulur; meğer ki hususî sebepler bir istisna yapılmasını haklı gösterebilir. Salâhiyetli makam çocuğa bir sanat öğretmek, muayyen bir mahalde ikamet etmek, alkollü içkilerden içtinabetmek gibi bazı tavır ve hareket kaideleri tahmil edebilir.

Çocuk deneme devresi esnasında ve sarıh bir ihtarla rağmen kendisine tahmil edilen tavır ve hareket kaidelerini ihlâl eder veya herhangi bir suretle kendisine gösterilen itimada yakışmayan bir harekette bulunursa salâhiyetli makam cezanın infazını emreder.

Ergin çocuk deneme devresini muvaffakiyetle geçirirse salâhiyetli makam adli sicildeki kaydın terkinini emreder (Madde: 96).

Hükümün tecili (Sentence suspendue): Ergin çocuğun manen terkedildiği; ahlâken bozulduğu veya böyle bir tehlikeye maruz bulunduğu veyahut hususî bir muamele ve tedaviye muhtaç bulunduğu hususunda kat'iyetle bir hüküm vermek kabil değilse, salâhiyetli makam, cezanın şarta muallâk olarak tecili için gerekli şartlar dahilinde ceza veya tedbir kararını tehir edebilir. Erkin çocuk bir patronaja tâbi tutulur. Kendisine altı ayla bir yıl arasında bir deneme müddeti verilir.

Çocuk denemeyi muvaffakiyetle bitiremezse salâhiyetli makam hürriyetten mahrumiyet (détention) veya para cezası veya ergin çocuklar için mev-

zu tedbirlerden birisine hükmeder.

Denemeyi muvaffakiyetle bitirirse salâhiyetli makam adli sicildeki kaydın terkinini emreder (madde: 97).

Tedbirden vazgeçme: Fiilin işlendiği günden itibaren müruru zaman müddetinin yarısı geçmiş bulunursa salâhiyetli makam herhangi bir tedbir almaktan vazgeçebilir (Madde: 88).

Alınan tedbirlerin adli sicilden silinmesi: Tedbirlerin infazından itibaren en az on yıl geçmiş bulunur, müstedinin hali bu terkinin haklı gösterir ve kendinden beklendiği nisbette salâhiyetli makam tarafından veya mağdur ile anlaşılacak suretiyle tesbit edilen zararı ödediği takdirde, salâhiyetli makam, alâkalının istidası üzerine, alâkalıya karşı alınan tedbirlerin adli sicilden terkinini emredebilir.

III - 18 ile 20 yaş arasındaki gençler:

Suç işlediği anda 18 yaşını bitirmekle beraber henüz 20 yaşını doldurmamış bulunan suçlular hakkında hâkim aşağıda yazılı hükümleri tatbik eder: 1- Müebbet ağır hapis yerine beş seneden yirmi bir seneye kadar ağır hapis verilir. Eğer kanun muayyen suç için hürriyeti kaldıran ve asgarî haddi muayyen bir ceza koymuşsa, hâkim bu asgarî haddenden de aşağı bir cezaya hükmedebilir.

2 - Kaideten, 18 ile 20 yaş arasındaki mahkûmlar, diğer reşit mahpus ve mevkuf (détenus) lardan ayrı tutulurlar.

Sümer Bank

Sermayesi 100.000.000 Türk Lirası

Merkezi: ANKARA — Şubesi: İSTANBUL

Her nevi banka muamelelerini yapar

Vadeli mevduata en müsait şeraitle faiz verir

MÜESSESELERİ:

Sümer Bank İplik ve Dokuma Fabrikaları Müessesesi
Fabrikalar

ANKARA

Sümer Bank Deri ve Kundura Sanayii Müessesesi

Bakırköy Bez Fabrikası, Bünyan Mensucat Fabrikası, Bursa
Merinos Fabrikası, Defterdar Mensucat Fabriksi, Ereğli
Bez Fabrikası, Gemlik Sungipek Fabrikası, Hereke Mensucat
Fabrikası, Kayseri Bez Fabrikası, Nazilli Basma Fabrikası
Sümer Bank Deri ve Kundura Sanayii Müessesesi

İSTANBUL

Sümer Bank Sellüloz Sanayii Müessesesi

İZMİT

Sümer Bank Yerli Mallar Pazarları Müessesesi

İSTANBUL

Türkiye Demir ve Çelik Fabrikaları Müessesesi

KARABÜK

Fabrikalar:

Kütahya Keramik Fabrikası, Sivas Çimento Fabrikası
Ayrıca bir çok mühim sanayi ve ticarî
teşebbüslerde iştirâki vardır

Sahibi:
Hasan Şükrü Adal

Umumî Neşriyat Müdürü
Hasan Refik Ertuğ

AYLIK SİYASÎ İLİMLER (MÜLKİYE)

Sahibi
Hasan Şükrü ADAL

Umumî Neşriyat Müdürü
Hasan Refik ERTUĞ

Sayı: 138

EYLÜL 1942

Yıl: XII

BİR TÂMİM VE BİR KARAR

Hasan Refik ERTUĞ

İkinci dünya harbinin dışında, fakat bu dünyanın içinde bulunuyoruz. Harbin bütün memleketlerde yaptığı türlü tesirler arasında iktisadî ve malî mahiyette olanlar yurdumuzda da kendini duyurmaktadır. İşte 3780 numaralı Millî Korunma Kanunu da, ikinci dünya harbinin yurdumuzda yapması muhakkak olan bu iktisadî ve malî tesirlerini önlemek, halk ve millî müdafaa ihtiyaçlarını sağlamak için yeni bir nizam, bir millî korunma nizamı kurmak maksadiyle kabul edilmiştir.

Millî korunma nizamı, yalnız Millî Korunma Kanunu hükümlerinden değil, bu kanuna dayanılarak İcra Vekilleri Heyetince kabul ve neşredilen Koordinasyon Heyeti kararlarından örülmüş bulunmaktadır. Bu nizamın eksiksiz ve gediksiz tatbiki ve bütünlüğünün muhafazası; memleketimizin iktisadî hayatı bakımından olduğu kadar Millî Müdafaa imkânlarımız bakımından da zarurîdir, asıldır. Günün iktisadî icaplarına göre Hükûmetçe ittihaz edilen tedbirlerin, bu nizamın bütünlüğü üzerinde müessir olmaması icabeder. Bunun bir misalini, geçen ay içinde Adliye Vekâletince Cümhuriyet Müddei-umumîliklerine gönderilen bir tâminde ve bu tâminin dokunduğu mevzula ilgili olarak Temyiz Mahkemesi Ceza Umumî Heyetinin verdiği bir kararda gördük.

Millî Korunma Kanununun 31 inci maddesine ve Koordinasyon Heyetinin 29 numaralı kararına dayanılarak verilmiş olan salâhiyetin Ticaret Vekâletince ve müşarünileyh Vekâletin verdiği salâhiyete binaen mülga Fiat Mürakabe

Görülüyor ki İskenderden evvelki Helenik devrin Grek şehir devleti, haricen bakıldığı zamanda görünüşünde bizim devlet olarak tasavvur ettiğimizden bambaşka bir mahiyet arz etmektedir. Ne dahili vaziyeti, ne de şümülü itibarıyla modern devletle müşterek bir noktası vardır. Fakat aralarında hiçbir münasebet de yok değildir, denemez. Şehir devletinin iç bünyesinin temel sütunları olan ve ilk önce Grekler tarafından düşünülüp kuvvede fiile çıkarılan hemşerilik (vatandaşlık) hukuku, hürriyeti ve müsavâtı, sonra devletin hemşeri ve vatandaşların heyeti umumiyesine hizmet eden bir müessese olduğu fikri işte tâ o zamandanberi insaniyetten kaybolmamıştır. Yani modern devletin de üzerinde bina edildiği esas düşüncelerden biri olan bu fikir Helenik şehir devletinden çıkmıştır (2).

BİR ADLİ ANKET MÜNASEBETİYLE

(Küçük suçlular meselesine bir bakış)

Dr. K. Fikret ARIK

Adliye Vekâletinin, günlük gazetelerde, ve memleket efkârı umumiyesinde büyük bir alâkanın mihrakı olmakta devam eden bir anketine telmihte bulunmak istiyoruz:

Medenî kanun hükümlerine göre evlenmenin kolaylaştırılması için — bilhassa malî mahiyette — bazı tedbirler alınmış olmasına rağmen, kanunun istediği merasime uygun olmıyarak vâki ve «fili evlenme, kanun dışı birleşme» denebilecek halilerin gittikçe arttığı müşahede edilmekte idi. Bu hal, diğer bir çok mahzurlar yanında — ve bunların başında — «nesebi sahih olmıyan çocuklar» ın sayısını korkunç bir şekilde artırmak gibi elîm bir neticeyi beraberinde getirmekte idi. İşte, Adliye Vekâletinin realist ve cesur bir anketi bu gerçekten büyük meselenin halli için gerekli malzemeyi toplamak amacını güdüyor. Ve bu anket, milletin yarınını çocuklarının bedenî ve manevî yükselmesine bağlayan herkesi, hakkıyla, alâkadar ediyor.

«Nesebi sahih olmıyan çocuklar meselesi»! dedik. Lâkin bu mesele, bize aynı meseleyle sıkı sıkıya ilgili başka bir meseleyi, **suçlu çocuklar** meselesini hatırlatıyor. Çünkü, adliyenin eline düşen **küçük suçlu**, büyük bir nisbet dahilinde, şefkatten, bakımdan, terbiyeden mahrum kalmış bir **nesebi sahih olmıyan çocuktur**. Bu bakımdan, umumiyetle, suçlu çocuklar meselesine ve bu meselenin tarihçesine kısa bir nazar atfetmek faydasız sayılamaz:

Doğru yoldan çıkmış ve mânen tehlikede bulunan çocuklar hakkında alınması gerekli hususî tedbirler meselesi, nazari ve amelî bakımdan, ancak XIX uncu asrın sonunda ve geçen 30-40 yılda esaslı bir surette tetkik edildi. Bu mesele, her şeyden önce ceza kanununu ihlâl eden küçükler münasebetiyle bahse konu teşkil etmektedir; bu itibarla, suç ve suçlu hakkındaki fikirlerin umumî tekâmülüne sıkı sıkıya bağlıdır. Ceza kanunları alanında dahi, suçlu çocuklar meselesi ancak XIX uncu asrın sonunda ve XX inci asrın başında hususî bir mevzu olarak ele alınmıştır.

(2) Greklerin devlet telâkkileri hakkında Siyasî İlimler Mecmuasının 129 uncu sayısındaki makalemize bakınız.

Bu tarihten önceki mevzuatın çoğu, umumiyetle 7 yaşından aşağı çocukların (infantes) cezaî mesuliyeti haiz olmadığını, 7 ile 14 yaş arasındaki

çocukların (impueres) fenalık yapmağa ehil oldukları takdirde mesuliyeti haiz olacağını kabul eden klâsik Roma telâkkisine dayanıyordu. 14 yaş ile rüşt yaşı arasında bulunan çocuklar bazı tahfiflerden istifade ediyorlardı. Bir çok ahvalde, çocuklara müteallik mevzuat, ceza politikasının gayelerini nazara alan bir sistem kurmaksızın, çocuklar hakkında şematik bir tarzda tahfifler veya bazı cezalardan muafiyetler derpiş ediyorlardı.

8, hattâ bazan 7, yaşındaki çocuklar alelâde mahkemeler tarafından ve büyükler için mevzu usule göre muhakeme edilirdi; bu çocuklar kendilerine verilen hapis cezasını hemen daima büyüklere mahsus hapisanelerde, yani kendileri üzerinde terbiyevî bir tesir icra etmek şöyle dursun, onları geleceğin kaşerlenmiş birer suçlusu haline sokabilecek bir muhitte çekmekte idiler. Uzun müddetle mahkûm olan çocuklar için hususî koloniler yahut infaz müesseseleri teşkiline ancak XIX uncu asrın ortalarında başlandı; başlangıçta, bu müesseseler, tertip ve usulleri bakımından alelâde infaz müesseselerinden esaslı surette ayrılmış değildi.

Anthropologie ve Sosiologie mekteplerinin tesiri altında XIX uncu asrın sonunda gayet açık bir ıslahat arzusu belirdi. Her iki mektep, suç hakkındaki klâsik telâkkiler yerine suçlunun şahsını ve cemiyete intibakını temin için takip edilecek usulleri ön plâna almak suretiyle, ceza hukuku alanındaki klâsik fikirlerde bir inkılâba sebep oldular. Bu suretle, bütün alâka insan, onun bedenî ve ruhî bünyesi, muhiti; onu cemiyete karşı bir fiil işlemeğe sevkeden sebepler üzerinde toplanınca, en önce, suçlu çocuk meselesinin büyüklerin işlediği suçlar meselesinden ayrı bir mesele olduğu müşahade edildi. Çocuğun ruhî bakımdan olgun olmamasından ibaret esaslı ayrılıktan başka çocukların suç işlemesine saik olan birçok hususî sebeplerin mevcut olduğu da görüldü.

Gerek hukukçular, gerek sosyologlar, çocuğun içinde büyüdüğü ve terbiye edildiği muhitin zararlı tesirini bu sebeplerin en mühimi olarak kabul etmektedirler. Yapılan hususî araştırmalar suçlu çocukların ekserisinin, mânen ve maddeten müsait olmıyan, bilhassa sefahat, sarhoşluk, dilencilik, suçluluğun hâkim olduğu muhitlerden çıktığını gösterdi.

Bu kabil muhitler normal ve sağlam çocuklar üzerinde o kadar kötü bir tesir bırakıyor ki bu çocukların seciye ve melekeleri değişiyor, bilhassa cemiyetin dayandığı esasların teyit ettiği, iyilikle kötülük arasındaki sınır mefhumunu kaybediyorlar. Bu suretle, beden ve manen ihmal edilen, fakir bir muhitte yaşayan bir çocuk için iyilik, zarurî ihtiyaç maddelerini aşırmaq; kötülük ise suç üstü yakalanmaktan ibaret kalıyor. Hırsızlığı meslek edinen ve hırsızlığı, hâkimin hükmettiği cezadan ibaret bir tehlikeyi tazammun eden bir

sanat ve çalışma nevi sayan ana baba, yapılan hırsızlıkta hiç de zararlı bir fiil hali görmemektedirler. Cemiyetin telâkkisine göre iyilik ve kötülük teşkil eden şeyleri temyiz edememek, terbiyesi ihmal edilen, bilhassa zamanlarının büyük bir kısmını sokakta geçiren büyük şehir çocuklarının ayırd edici vasfıdır. İctimaî bakımdan gayri müsait muhitlerin çocukları vicdanlarının zayıf olmasından şüphesiz mesul değildirler; fakat bu vicdanî durum yüzünden kolayca suç işlemektedirler.

Daha ziyade haricî mahiyeti haiz bu sebepler bir tarafa bırakılacak olursa, hekimler, ruhiyatçılar, ictimai müesseselerin hususî memurları ve mürebiler tarafından yapılan ferdî araştırmalar nazari ve amelî olarak ispat etti ki, **suçlu çocukların mühim bir kısmı, muhitleri bir tarafa bırakılmak şartıyla, pek küçük yaştan beri cemiyete aykırı fiiller işlemeğe — çok kere marazî mahiyette — bir temayül izhar etmiştir.** Bazı dispanser ve psikolojik müşahade ensttülerinin araştırmalarına göre, suçlu çocukların yüzde 25-45 i bu kabil çocuklar arasından çıkmaktadır.

Bundan başka, gayri tabiiyet; bedenî, aklî ve manevî inkişafındaki yetmezlik hallerinin haricinde, çocuğun ruhen ve **zekâ itibariyle olgun olmaması ve** her türlü tesire hassas bulunması en mütelevvi şartların zararlı tesirlerini icra etmelerine müsait bir zemin teşkil etmektedir. Hayalî ve garip hikâyeler, macera ve polis romanları, sinemalar, tiyatrolar, basın havadilseri.. ilh. bilhassa olgunlaşmağa başladıkları devrede — çocukların muhayyesini şiddetle tahrik ediyor. Böyle tesir altında kalan çocuklar muayyen bir eşyayı ele geçirmek için değil, bilhassa kendilerini tehlikeye atmak ihtiyacı ile suç işlemekte, haydutluk, veya hırsızlık yapmaktadırlar. Bundan maada, müşkül hayat şartları, ana babalarının ölümü, mânen terkedilmeleri yüzünden yahut sair bir sebeple, **ârizî olarak** doğru yoldan çıkan çocuklar da vardır.

Gerek haricî, gerek dahilî olsun, bütün bu sebepler hemen hemen daima karşılıklı münasebet halindedirler. Bu müşahade, ceza siyasetini ve ictimai siyaseti ellerinde bulunduranlarda çocuklar tarafından işlenen suçlarla mücadele sistemini kökünden değiştirilmesi kanaatini uyandırdı. **Filhakika, ekser ahvalde suçlu çocuklar ya ictimai şartların kurbanıdır, yahut aklî inkişaflarında mevcut bir marazî hal veya gecikmenin tesiri altında hareket etmişlerdir. Şu halde bu çocuklara verilecek cezayı an'anevî mücazat fikrine göre tayin etmek (bilhassa cezanın terbiyevî bir karakteri olmadığından, kötülüğün kökünü kazıyamıyacağı ve bu suretle suçların çoğalmasına mâni olamayacağı düşünülürse) bir hatâdır.**

İlk defa, henüz gençken hapisaneyi boylamış kimselerin en tehlikeli, en

ıslah kabul etmez câniler haline gelmesi bu hususta bir delildir, bu çocuklar hapishaneden yalnız ahlâksızlık öğrenerek çıkıyorlar ve hapisaneye her girişlerinde bir parça daha bozuluyorlardı. XIX uncu asrın sonuna doğru ve XX inci asrın başında yapılan istatistiklerde görüldüğü gibi, çocuklar tarafından işlenen suçların arttığı ve tekerrür hallerinin (bazen yüzde 70-80) çoğaldığı bu delili takviye için ileri sürülebilir.

Ceza kanununa aykırı bir fiil işleyen çocuklar hakkında mutata tecziye yollarını bırakmak kanaati hemen hemen umumî bir şekil aldı. Bununla beraber, bu kanaat, derhal, klâsik nazariyeyle alâkayı kesmek ve bilhassa suçlu çocuklar hakkında münhasıran terbiye edici tedbirlerle iktifa edilmesini tavsiye eden yeni fikirleri kabul etmek neticesini vermedi. XIX uncu asrın sonundanberi bu yeni fikirler yalnız ilim alanında değil, aynı zamanda ve bilhassa ceza kanunlarında ve amelî tatbikatta yer almak için mücadele etmektedirler. Bu mücadele, yalnız muhtelif millî kanunların tekâmülünde değil, lâkin aynı zamanda milletler arası alanda, ilgili milletler arası içtimâî teşekküller tarafından (meselâ Milletlerarası Ceza ve İnfaz Komisyonu, Milletlerarası Çocukların Himayesi Cemiyeti, ilh.) davet edilen birçok kongrelerin karar ve müzakerelerinde de kendisini gösterir. Gerek bu müşahedeler, gerek sosyoloji mektebinin biraz önce andığımız araştırmaları netice verdi: XX inci asrın başında ıslahat arzusu müşahhas bir şekil almağa başladı. Temayülleri bakımından akraba, lâkin şekilleri bakımından birbirinden farklı iki doktrin tebellür etti. Bu nazariyelerden ve bu nazariyelerin tesiriyle ortaya konulan bazı mühim müesseselerden daha sonra bahsetmek istiyoruz.

EKONOMİK ŞARTLARLA SUÇ ARASINDAKİ MÜNASEBETLER

RADZINOWICZ

Mecmuanın bundan evvelki nüshalarında (1) iktisadî şartlarla suç arasında bir bağıllık tesbitine çalışırken faydalı olabileceğini sandığımız bazı mülâhazalarımızı anlatmıştık. Şimdi bu meseleyi ampirik olarak yani muayyen bir içtimâî muhit ve muayyen bir zaman devresi içinde tetkik etmek suretiyle gözden geçirirken o makalelerde anahatları çizilmiş olan usulden istifade etmek istiyoruz.

Bu maksatla böyle bir tetkik için müstesna derecede elverişli imkânlar arzemesi itibariyle 1928 - 1934 yılları arasında kalan devre zarfındaki Polonya içtimâî muhitini seçmiş bulunuyoruz. Bu tercih ve intihabın başlıca faydaları şunlardır: (a) Bu devreye ait zabıta istatistikleri tamamen elde mevcuttur ve ispata da çalıştığımız gibi, bu istatistikler burada güttüğümüz maksada, herhangi bir diğer suç istatistikinden daha ziyade uygundur. (b) Gerek bu istatistiklerin kayda geçirilmesi bakımından (ki bu cihet hemen hemen bütün memlekette yeknasak bir hale getirilmiştir.) ve gerek kayda geçirilen muhtelif tip suçların inceden inceye tasnifini ihtiva eden tertibi itibariyle bu devreye ait Polonya zabıta istatistikleri büyük mikyasta bir doğruluk arzeder.

(c) İyi bir talih eseri olarak zabıta dosyalarına müracaat etmek suretiyle doğrudan doğruya istatistiklerin menbaina kadar gitmek ve bu tetkikin icap ettirdiği hesapları bizzat yapmak imkânını elde etmiş bulunduk (2). (d) Bu tetkiki Polonyada suç vukuatının onbeş sene zarfındaki tahavvül ve tevezzüü üzerinde teferrüatlı bir araştırmaya istinat ettirdik. Bu usul yukarıda bahsedilen zabıta istatistiklerinin kusurlarına bir dereceye kadar nüfuz etmek imkânını bize verdiği gibi bunlara ne dereceye kadar güvenebileceğimizi ve bunlardan ne dereceye kadar istifade edebileceğimizi de gösterdi.

(e) Ekonomik istatistiklere gelince, bu hususta da bahis mevzuu olan devre zarfında Sanayi ve Ticaret Nezaretine bağlı olarak çalışan Ekonomik Durumun Tetkiki Enstitüsünden değerli ve itimada değer materyel elde etmek tâliine mazhar olduk. (f) Endeksler şeklinde neşrolunan ekonomik malzeme

(1) Bundan evvelki yazılar, 134 üncü ve 135 inci nüshalarımızda çıkmıştır.

(2) Burada kullanılan materyel zabıta istatistiklerine yani zabıtaca mâlûm olan suçlara taallûk etmekte olup bu istatistikler memleketin her bir mntakasındaki Zabıta âmirliğince hususî şekilde aydan aya kaydedilmekte ve Varşovadaki Polis Umum Müdürlüğüne gönderilmektedir. Biz bu materyeli merkezdeki menbalardan elde ettik.